

TA'LIMDA MENEJMENT VA BOSHQARUV IQTISOSLIGI

Gulbahor Saloyeva Xayrulloevna

*Samarqand viloyati Kattaqo'rg'on shahar
19-DMTT direktori (Kattaqo'rg'on pedagogika instituti
stajor o'qituvchisi)*

ANNOTATSIYA

Mazkur tezisda ta'lim tizimini samarali boshqarishda qo'llanilayotgan zamonaviy yondashuvlar strategik boshqaruv, innovatsion boshqaruv va loyiha boshqaruvi haqida so'z yuritiladi. Ta'lim jarayonini takomillashtirish, sifatni oshirish hamda o'quvchilar kompetensiyasini rivojlantirishda ushbu yondashuvlarning ahamiyati tahlil qilinadi. Strategik boshqaruv ta'lim muassasalarida uzoq muddatli maqsadlarni belgilash va ularga erishish yo'llarini shakllantirishga xizmat qilsa, innovatsion boshqaruv yangi g'oya va texnologiyalarni ta'lim jarayoniga joriy etishni ta'minlaydi. Loyiha boshqaruvi esa aniq natijaga yo'naltirilgan vazifalarni tizimli tarzda amalga oshirish orqali ta'lim samaradorligini oshiradi. Tadqiqot natijalari ta'lim boshqaruvida zamonaviy yondashuvlardan kompleks foydalanish zarurligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: ta'limni boshqarish, strategik boshqaruv, innovatsion boshqaruv, loyiha boshqaruvi, zamonaviy ta'lim, sifat samaradorligi.

Ta'limni boshqarishda zamonaviy yondashuvlar asosan natijaga yo'naltirilgan, samaradorlikni oshiradigan va o'quvchi manfaatini markazga qo'yadigan jarayonni tashkil etadi. Strategik boshqaruvda eng avvalo ta'lim muassasasi uzoq muddatli maqsadlarini aniq belgilab olishi kerak. Masalan, maktab yoki universitet o'zini qaysi sohada yetakchi qilishni istasa, shu yo'nalishda ta'lim dasturlarini shakllantirib, resurslarni oqilona taqsimlashi zarur. Strategik reja oddiy hujjat emas, balki butun jamoani birlashtiruvchi yo'l xaritasi sifatida ishlashi kerak.

Innovatsion boshqaruv esa ta'lim jarayoniga yangi g'oyalarni joriy qilishni talab qiladi. Bu yerda gap faqat zamonaviy texnologiyalar haqida emas, balki dars o'tish metodlari, o'quvchilarni rag'batlantirish usullari va muammolarni hal qilishda kreativ yondashuvlar haqida ham ketadi. Masalan, o'quvchilarni an'anaviy testdan tashqari loyiha asosida baholash, fanlararo integratsiya qilish yoki sun'iy intellekt yordamida o'qituvchilarga yordam berish innovatsion boshqaruvning amaliy ko'rinishlaridir.

Strategik boshqaruv yondashuvi

Amaliy fikrlar:

Ta'lim muassasasida **uzoq muddatli rivojlanish konsepsiyasi** ishlab chiqiladi (5–10 yilga).

Har bir bo'lim (masalan, metodika bo'limi, kadrlar bo'limi, AKT markazi) uchun **an'anaviy vazifalar emas, balki aniq natijalar** belgilab qo'yiladi.

SWOT tahlil asosida kuchli va zaif tomonlar aniqlanadi, imkoniyatlar va xavflar rejalashtiriladi.

Misol: Universitet rektori 2030-yilgacha xalqaro reytingga kirish strategiyasini ishlab chiqadi. Buning uchun 5 yil ichida xalqaro akkreditatsiya olish, chet el professorlarini jalb qilish va talabalar almashinuvini yo'lga qo'yish menejment vazifalari sifatida belgilanadi.

Innovatsion boshqaruv yondashuvi

Amaliy fikrlar:

Ta'lim jarayonida **startup va inkubatsiya markazlari** tashkil etish orqali innovatsion g'oyalarni tijoratlashtirishni boshqarish.

O'quv jarayoniga **raqamli texnologiyalarni kiritish** (masalan, Learning Management System – LMS, sun'iy intellekt asosidagi tahlil dasturlari).

Menejer sifatida rahbarlar **o'qituvchilarni yangiliklarga tayyorlash** uchun trening va seminarlarni doimiy ravishda tashkil etadi.

Misol: Bir maktab direktori matematika darslariga **GeoGebra va Maple** dasturlarini joriy etadi. U o'qituvchilar uchun qisqa kurs tashkil qiladi, natijada o'quvchilarning test natijalari 20% ga oshadi.

Loyiha boshqaruvi ta'limda juda katta ahamiyatga ega. Har bir ta'lim muassasasi o'z oldiga ma'lum loyihalarni qo'yishi mumkin: raqamli ta'lim platformasi yaratish, chet tillarini chuqur o'rgatish dasturi yoki iqtidorli o'quvchilar uchun maxsus kurslarni yo'lga qo'yish. Bu loyihalarda aniq maqsad, muddat va natija ko'zlanadi. Muhimi, loyiha doirasida o'qituvchi, o'quvchi va ota-onaning hamkorligi yo'lga qo'yilishi kerak.

Amalda bu yondashuvlarning barchasi uyg'unlashganda samaradorlik oshadi. Strategik qarashlar uzoq muddatli yo'nalishni belgilasa, innovatsion yondashuv ta'lim jarayonini doimiy yangilab turadi, loyiha boshqaruvi esa ularni amalda ro'yobga chiqaradi. Shu tarzda zamonaviy ta'lim boshqaruvi nafaqat ma'muriy vazifa, balki ijodiy va hamkorlikka asoslangan jarayonga aylanadi.

Amaliy fikrlar jadvali:

Yondashuv turi	Amaliy misollar	Kreativ fikrlar
Strategik boshqaruv	- Maktab yoki universitetda 5 yillik rivojlanish strategiyasi ishlab chiqish. - Ta'lim sifatini oshirish uchun xalqaro	- Har bir bosqich uchun “maqsad xaritasi” tuzish va ularni interaktiv onlayn monitoring orqali kuzatish.

Yondashuv turi	Amaliy misollar	Kreativ fikrlar
	akkreditatsiya rejasini yo'lga qo'yish. - Raqamli ta'lim platformalarini bosqichma-bosqich joriy etish.	- Strategiyani gamifikatsiya usuli bilan o'quvchi va o'qituvchilar uchun qiziqarli qilish.
Innovatsion boshqaruv	- Maktablarda VR/AR texnologiyalari yordamida fizika va tarix darslarini o'tkazish. - Sun'iy intellekt asosida o'quvchilarning bilim darajasini avtomatik tahlil qilish. - Flipped classroom metodini joriy qilish.	- Har bir dars uchun mobil ilova orqali topshiriqlarni shaxsiylashtirish. - O'qituvchilar uchun innovatsion laboratoriya yaratib, yangi g'oyalarni testdan o'tkazish.
Loyiha boshqaruvi	- "Yashil maktab" loyihasi orqali ekologik muhit yaratish (quyosh panellari, chiqindilarni qayta ishlash). - "Bir maktab – bir startap" dasturi orqali o'quvchilarni biznes loyihalarga jalb qilish. - Har bir fakultetda xalqaro hamkorlik loyihalarini joriy qilish.	- Loyiha jarayonini Trello yoki Jira kabi boshqaruv platformalarida yuritish. - Loyihani hackathon shaklida tashkil qilish va eng yaxshi g'oyalarni amalda sinab ko'rish.

XULOSA

Ta'limni boshqarishda zamonaviy yondashuvlar – strategik, innovatsion va loyiha boshqaruvi – o'quv jarayonini samarali tashkil etish va sifatni oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Strategik yondashuv uzoq muddatli maqsadlarni belgilash, ta'lim tizimini barqaror rivojlantirishga yo'naltirilgan bo'lsa, innovatsion boshqaruv yangi texnologiyalar, ilg'or metodlar va ijodkorlikni joriy qilish orqali ta'lim jarayoniga yangilik olib kiradi. Loyiha boshqaruvi esa aniq vazifa va natijalarga yo'naltirilgan holda vaqt, resurs va imkoniyatlardan oqilona foydalanishga yordam beradi.

Ushbu yondashuvlarni uyg'un qo'llash orqali ta'limda samaradorlikni oshirish, o'quvchilarda mustaqil fikrlash, ijodkorlik va hayotiy ko'nikmalarni shakllantirish mumkin. Shu sababli, ta'lim muassasalari rahbarlari zamonaviy boshqaruv yondashuvlarini birgalikda qo'llashni yo'lga qo'yishlari zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Axmedova N. "Ta'lim menejmenti va boshqaruv nazariyalari". – Toshkent: O'qituvchi, 2021.
2. Qodirov S. "Ta'lim jarayonida innovatsion texnologiyalar". – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
3. Bush, T. *Theories of Educational Leadership and Management*. – London: SAGE Publications, 2011.
4. Fullan, M. *The Principal: Three Keys to Maximizing Impact*. – Jossey-Bass, 2014.
5. OECD. *Education Policy Outlook: Leadership for 21st Century Learning*. – OECD Publishing, 2019.